

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, доцента,
професора кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Попело Ольги Володимирівни
на дисертацію Бабича Романа Михайловича на тему:
«ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування**

Актуальність теми дисертаційної роботи

Протягом останніх десятиліть вітчизняна економіка стикається з низкою гострих структурних проблем, що серйозно уповільнюють її розвиток. Однією з головних проблем є суттєве технологічне відставання від передових держав світу, що негативно впливає на темпи соціально-економічного розвитку України та її регіонів, рівень та якість життя населення, конкурентоспроможність вітчизняної продукції, обороноздатність держави тощо. Крім того, інноваційно-технологічний розвиток країни часто має фрагментарний характер. Як наслідок, зберігається велика кількість технологічно відсталих виробництв та малоактивних в інноваційному плані територій. Використання оновлених підходів до управління інноваційним розвитком регіонів у межах існуючої системи публічного управління може створювати такі переваги, як загальне прискорення модернізаційних процесів; запуск нових виробництв, у тому числі високотехнологічних; підвищення інвестиційної привабливості територій; створення в регіоні робочих місць для висококваліфікованих фахівців; розвиток інноваційного підприємництва, прискорене впровадження найкращих екологічних та соціальних практик; збільшення доходів місцевих бюджетів та ін.

У свою чергу активізація інноваційної діяльності та підвищення її економічної ефективності можливі на основі реалізації науково обґрунтованої політики органів місцевого самоврядування, яка передбачає збалансований розвиток усіх складових регіональної інноваційної системи. Ця ситуація зумовлює суперечності між необхідністю підвищення ефективності реалізації інноваційних процесів та певною недосконалістю існуючих елементів методології публічного управління інноваційним розвитком регіону, що актуалізує важливість використання нових інструментів і технологій, враховуючи формування нової системи відносин між суспільством і владою на основі цифровізації. Отже, тема роботи є актуальною та враховує новітні тенденції модернізації системи публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті цифрової трансформації.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано в рамках реалізації науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», а саме: «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (номер державної реєстрації 0120U105292), у межах якої запропоновано використання багаторівневого підходу у стратегічному публічному управлінні інноваційним розвитком регіону; «Розробка науково-прикладних засад реалізації державної політики розвитку підприємництва в умовах децентралізації влади (номер державної реєстрації 0120U101816), у межах якої здобувачем розроблено рекомендації щодо розвитку інноваційного підприємництва на основі формування інноваційно-орієнтованих кластерів у рамках комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Якість підготовки дисертації відповідає чинним кваліфікаційним вимогам. Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження сформульовані коректно. Мета роботи полягає в поглибленні теоретико-методологічних положень та удосконалення науково-прикладних засад публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації. Для досягнення мети сформульовано такі завдання: висвітлити наукові підходи щодо дослідження сутності інноваційного розвитку в сучасній моделі публічного управління під впливом чинників цифровізації управлінської діяльності; сформулювати концептуальні засади публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті підтримки інноваційного підприємництва в умовах цифровізації; проаналізувати досвід зарубіжних країн у забезпеченні процесів публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні; дослідити організаційно-правові аспекти механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону під впливом цифрових трансформацій; оцінити стан інноваційно-інвестиційної активності регіонів України в умовах цифровізації; проаналізувати економічний механізм та основні мотиваційні інструменти, що використовуються в процесі публічного управління інноваційним розвитком регіону; дослідити стратегічні аспекти й удосконалити існуючі науково-прикладні положення використання стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону під впливом цифрових перетворень; обґрунтувати можливість активізації процесів інноваційного підприємництва як інструменту інноваційного розвитку регіону в умовах цифровізації; розробити науково-прикладні положення формування комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах впливу цифрових трансформацій.

Методологічну базу дослідження формують системний та інституційний підходи, широкий спектр методів наукового пізнання, зокрема загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: логіко-семантичний метод, методи групування та узагальнення, метод аналізу та синтезу, методи індукції та дедукції, графічний, нормативно-правовий, методи стратегічного і структурного аналізу та ін.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується науковими публікаціями автора, а також їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Баби́ча Р.М. має логічно вибудовану, науково обґрунтовану та методологічно коректну структуру, яка повністю відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, що забезпечує повний цикл наукового дослідження — від постановки проблеми та теоретичного осмислення до розроблення прикладних рекомендацій і узагальнення результатів. Автором забезпечено високий рівень логічної цілісності дослідження: визначені об'єкт і предмет корелюють із поставленою метою, а перелік завдань є репрезентативним і достатнім для комплексного розкриття теми роботи.

Перший розділ має теоретико-методологічний характер і спрямований на формування наукового підґрунтя дослідження. У ньому системно розкрито роль інноваційного розвитку для побудови моделі економіки нового типу, визначено основні тенденції формування системи публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифрових трансформацій, узагальнено сучасні наукові підходи до публічного управління в контексті підтримки інноваційного підприємництва, а також здійснено критичний аналіз досвіду провідних країн світу щодо державного регулювання та особливостей формування політики публічного управління інноваційним розвитком регіонів. Автором обґрунтовано, що рівень інноваційного розвитку регіону нині залежить від інформаційно-цифрових потоків, пов'язаних із функціонуванням системи освіти, науки і технологій, процес взаємодії яких стає можливим завдяки розвиненій інформаційній системі.

У другому розділі роботи автор акцентує увагу на системі публічного управління інноваційним розвитком регіону, сутності та характеристиках механізмів публічного управління в умовах цифровізації, економічних засадах регіонального інноваційного розвитку. Другий розділ має чітко виражений аналітично-прикладний характер і присвячений оцінці сучасного стану

механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону. Важливою перевагою розділу є комплексний підхід до аналізу інституційного та нормативно-правового середовища, що дозволяє ідентифікувати системні обмеження ефективності чинної політики у сфері підтримки інноваційного розвитку на мезорівні. Результати розділу логічно обґрунтовують потребу в удосконаленні існуючих механізмів публічного управління з врахуванням аспектів цифровізації.

У третьому розділі акумульовано основні результати дослідження, що мають ознаки наукової новизни та практичного спрямування. Запропоновані прикладні рішення, що трансформують теоретичні напрацювання в дієвий механізм вдосконалення системи публічного управління. Автором розглянуто сутність стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону, виокремлено комплекс принципів, що відображають умови реалізації ефективної системи стратегічного управління на основі багаторівневого підходу. Обґрунтовано важливість та запропоновано алгоритм створення інноваційно орієнтованого кластера, на основі поєднання системного та інституційного підходів запропоновано комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації. Автор акцентує увагу на використанні цифрових платформ як інструменту реалізації запропонованого комплексного механізму, що в подальшому забезпечить збалансування пріоритетів інноваційного регіонального розвитку та узгодження напрямів регіональної інноваційної політики. Матеріал розділу має виразну практичну спрямованість, орієнтований на застосування в політико-управлінському циклі та характеризується високим рівнем прикладної значущості.

Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 223 сторінки, у тому числі основний зміст роботи викладений на 178 сторінках. Список використаних джерел налічує 194 найменування.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Аналіз наукових результатів дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що одержані висновки та положення є достовірними та науково обґрунтованими. Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням перевіреної інформаційно-статистичної бази, офіційних даних органів державної влади України, міжнародних організацій, аналітичних матеріалів Європейського Союзу.

Результати дослідження пройшли апробацію у вигляді наукових публікацій у фахових виданнях, у тому числі індексованих у міжнародних наукометричних базах, а також були представлені на міжнародних науково-практичних конференціях, що підтверджує їхню наукову релевантність і практичну значущість.

Наукову новизну дисертаційної роботи доцільно розглядати як сукупність теоретичних, методологічних і прикладних результатів, що у своїй єдності розвивають науку публічного управління та адміністрування.

По-перше, автором запропоновано науково-концептуальні підходи до розробки комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону, який характеризується комплексністю інструментів та методів управління інноваційною діяльністю, що в подальшому забезпечить стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання та сприятиме створенню оптимального інституційного середовища для розвитку інноваційної цифрової інфраструктури, забезпечення стабільності політики державної та регіональної підтримки, захисту системи інтелектуальної власності та усунення бюрократизації у процесі ухвалення управлінських рішень.

По-друге, обґрунтовано науково-методологічні засади стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації; базовим підходом автор пропонує багаторівневий підхід, який передбачає формування портфеля проєктів, впровадження інструментів управління цифровим розвитком, стимулювання трансфертних технологій, проведення інноваційного моніторингу. Впровадження заходів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону дозволить конкретизувати процеси цифровізації системи публічного управління, забезпечити стимулювання інноваційної активності підприємств регіону, удосконалити моделі фінансування інноваційної діяльності в регіоні на основі задіяння як бюджетних ресурсів, так і приватних інвестицій.

По-третє, запропоновано концептуалізацію теоретико-прикладних засад публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті цифровізації, що сприятиме розвитку інноваційного підприємництва, забезпеченню збалансованого розвитку як інноваційної діяльності в регіоні, так і впровадженню інструментів цифровізації в діяльність органів публічної влади. Також актуальними є теоретико-методологічні положення, що стосуються уточнення понятійно-категоріального апарату теорії публічного управління в частині управління інноваційним розвитком регіону, визначення змісту й характеристик регіональної інноваційної системи в умовах розвитку інформаційно-комунікаційної взаємодії та цифрової трансформації публічного управління; обґрунтування цілісної єдності системи публічного управління інноваційним розвитком регіону як комплексної моделі шляхом виокремлення її сутнісних ознак як складної відкритої соціально-економічної сукупності. Заслужовують на увагу науково-прикладні аспекти створення і використання цифрових платформ у системі публічного управління інноваційним розвитком регіону, науково-прикладні положення реалізації механізмів публічного управління в напрямку підтримки інноваційного підприємництва та формування інноваційно-орієнтованих кластерів.

Загалом наведені в дисертації результати свідчать про достатній рівень наукової новизни, логічну узгодженість теоретичних положень та їх відповідність поставленим меті й завданням дослідження, що дає підстави розглядати роботу як завершене самостійне наукове дослідження.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи

Практичне значення сформульованих у дисертаційній роботі наукових положень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що розроблені та обґрунтовані автором наукові положення створюють підґрунтя для практичного вирішення завдань підвищення ефективності публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації. Практична цінність дослідження полягає в можливості використання запропонованих рішень при формуванні та реалізації державних і регіональних стратегій розвитку. Зокрема, рекомендації автора впроваджені в практичну діяльність органів публічної влади, зокрема: Управління цифрової трансформації, інформаційних технологій, розвитку електронних та адміністративних послуг Чернігівської обласної державної адміністрації при розробці пріоритетних напрямків та функціонального забезпечення діяльності Офісу цифрових компетенцій на базі Агенції регіонального розвитку (довідка № 01-25/195 від 04.03.2026 р.); Іванівської сільської ради у формі інституційно-організаційної підтримки територіальних громад Чернігівщини, а саме пропозицій до складання Комплексного плану просторового розвитку території Іванівської сільської територіальної громади в частині використання мотиваційних інструментів підтримки розвитку суб'єктів господарювання (довідка № 281 від 04.03.2026 р.).

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають прикладний характер та є корисними для практики публічного управління.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, з них 3 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у виданні, індексованому наукометричною базою Scopus, та 5 публікацій у збірниках міжнародних науково-практичних конференцій. Наукові публікації автора відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502).

Дотримання норм академічної доброчесності

Аналіз представлених матеріалів дисертаційного дослідження свідчить про відсутність фактів порушення академічної доброчесності. У роботі не виявлено академічного плагіату, наявні посилання на відповідні джерела. Ступінь обґрунтованості наукових положень і рекомендацій є достатнім.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

Відзначаючи загалом високий рівень виконаного дослідження, його наукову обґрунтованість та практичну значущість, доцільно висловити окремі зауваження та дискусійні положення.

1. Використання автором синергетичного підходу, безумовно, є суттєвим методологічним базисом дослідження процесів публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні, проте доцільно було б зосередити увагу на конкретизації окремих аспектів, зокрема можливостей отримання синергетичного кумулятивного ефекту (с. 48-49, рис. 1.1, 1.4).

2. У процесі дослідження дисертантом вдало використано системну методологію до визначення сутності інноваційного підприємництва та при розробці пропозицій щодо впровадження Концепції інноваційного розвитку регіону на засадах підтримки інноваційного підприємництва (с. 65-67). Проте було б доцільно деталізувати з позиції системного підходу основні характеристики інноваційного підприємництва, взаємозв'язок підприємництва та органів влади, формування комунікацій між владою та бізнесом у процесі кластеризації, оскільки надалі автор пропонує використання інструменту публічно-приватного партнерства з метою активізації інноваційних процесів.

3. У другому розділі дисертації доцільно було б охарактеризувати ризики публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах воєнного стану. Загалом проведений аналіз (п. 2.2) недостатньо враховує вплив військової агресії та ситуацію у прифронтових та прикордонних регіонах.

4. Аналіз організаційного та нормативно-правового механізмів публічного управління інноваційним розвитком доцільно було б доповнити дослідженням діяльності неформальних інституцій та громадських організацій (с. 90-99).

5. «Дорожня карта» реалізації комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону (рис. 3.16, с. 186-187) є досить загальною. Зокрема, конкретизації потребують такі аспекти, як визначення відповідальних виконавців, можливості бюджетної підтримки, фінансові ресурси, критерії ефективності тощо.

Водночас висловлені зауваження та пропозиції мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки дослідження, яке в межах

визначених мети та завдань є цілісним і ґрунтовним, а також не применшують наукової новизни та практичної цінності отриманих результатів.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Бабича Романа Михайловича на тему «Публічне управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації» є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну і практичне значення. Дисертантом вирішено актуальне наукове завдання, отримані нові наукові результати. Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є достовірними, характеризуються достатньо високим рівнем обґрунтованості, що пояснюється репрезентативністю вихідної теоретичної та емпіричної інформації, використанням сучасної методології та інструментарію дослідження.

Зміст, структура, обсяг та оформлення дисертаційної роботи відповідають вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Бабич Роман Михайлович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Рецензент:

д.е.н., доцент, професор
кафедри менеджменту та
адміністрування
Національного університету
“Чернігівська політехніка”

Ольга ПОПЕЛО